

me in pœnis illis considerari possunt, multitudo videlicet, et alternationis mutatio. Et multas, variasque ibi pœnas esse, non obscure Scriptura sacra iudicat, non solum quia diversis peccatorum meritis diversæ taxari debent pœnarum mensuræ, id exigente totius iustitiæ ratione, sed etiam quia diversis pœnis, et tormentis in unum, eundemque hominem animadversio divina procedit. Et licet plura loca sint quæ de pœnalitatibus istis impiorum loquantur, ut de igne ardente, de sulphure, de tenebris horribilibus, de fœtore, et putredine, de verme rodente conscientias, de dæmonum eruditissima tortura, quæ passim in Scriptura obviari possunt, sufficit nobis locum illum Sapientiæ quinto, in medium proferre, quo creatura omnis, totusque orbis terrarum contra impios pugnaturus describitur: *Accipiet, inquit, armaturam zelus illius, et armabit creaturam ad ultionem inimicorum. Induet pro thorace iustitiam, acuet duram iram in lanceam, et pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. Ibunt directe emissiones fulgurum, et tamquam a bene curvato arcu nubium exterminabuntur. Et a petrosa ira plenæ mittentur grandines, excandescet in illos aqua maris, et flumina concurrent duriter. Contra illos stabit spiritus virtutis, et tamquam turbo venti dividet illos, etc.* Ecce quam variæ pœnæ, quam multiplices angustiae, et afflictiones tormentorum ab omni creatura in impios grassabuntur, ita ut nullam respicere possint infelices illi creaturam, a qua non aliquid pœnæ, et afflictionis accipiant, sicut e converso beatis omnia creata servant ad ineffabile, et perenne gaudium accumulandum.

IX. Hæc ergo cum ita sint, restat nobis præcipuum difficultatis scopum denudare, an videlicet tanta

tormentorum varietas, et multitudo, uno agmine, et ut ita dicam uno ictu damnatos afficient, ut simul ab omnibus torqueantur; an vero alternatione aliqua, et vicissitudine succedendo sempiterna tormenta, temporali aliqua mutatione distinguant. Et in hoc aperta est D. Thomæ sententia I part. quæst. x, art. v ad secundum, ubi inquit: « Quod ignis inferni dicitur æternus propter interminabilitatem tantum. Est tamen in pœnis eorum transmutatio secundum illud Job quarto: Ad nimium calorem transibunt ab aquis nivium. Unde in inferno non est vera æternitas, sed magis tempus secundum illud Psalmi LXXX: Erit tempus eorum in sæcula. » Ad hæc explicans D. Thomas illam quæstionem, an in damnatis futurus sit timor, sic loquitur in prima secundæ, quæst. LXVII, artic. iv ad secundum: « In damnatis magis potest esse timor pœnæ, quam in beatis spes gloriæ, quia in damnatis erit successio pœnarum, et sic remanet ibi ratio futuri, quod est objectum timoris: » et subdit: « Et tamen nec in damnatis erit proprie timor, nam timor nunquam est sine aliqua spe evasionis, quæ omnino in damnatis non erit, unde nec timor nisi communiter loquendo secundum quod quælibet expectatio mali futuri dicitur timor. » Utrobique ergo S. Thomas futuritionem, et successionem in pœnis illis admittit, secundum quarum variationem aliquis temporum revolutio adhuc permanebit in damnatis, qui non vera æternitate, sed æterna pœnarum alternantium interminabilitate affligentur. Et videri potest in hanc sententiam Abulensis in repetitione de statu animarum, numero CCCIX, ubi inquit: « Quod in pœnis inferni nullus ordo in permanendo est, quia cum aliquis fuerit nunc in nimio calore, transferetur ad maximum frigus; cum autem in frigore, ad ca-

lorem. » Et ex hoc induci potest fundamentum pro hac sententia, quia in pœnis illis optime verificatur illud Job: *Ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat*: supponitur ergo multa ibi esse pœnalia, sed non ordinata, confusione vero plena.

X. Et certe non unam esse pœnam, sed plures, nemo est qui negare audeat, cum tota creaturarum fæx, et quidquid in eis horribile, et pœnale est, clarificato mundo in hac superiori parte descendet cum damnatis in infernum, quasi in totius mundi sentinam, et purgamentum. Quod diserte explicat Basilius supra illud Psal. xxviii, homilia prima: *Vox Domini intercidentis flammam ignis, quia in fine mundi ignis dividetur, et alia elementa, et quidquid est in eis pulchrum, et clarum remanebit superius ad gloriam beatorum; quod vero est in eis fæculentum, et pœnosum descendet in infernum ad pœnam damnatorum: « Domini vox ignis continentes sibi unitam naturam intercidit: quoniam duo sunt in igne potissima, ustiva vis, et illustratoria: vis prior ignis, acerrima quidem ad pœnas irrogandas reposita est his, qui ustione sunt digni; altera sui luminis diffusiva succedet his, qui claritate perfruituri sunt gaudii perennis. »* Et specialiter dicitur, quod vox Domini intercidet ignem, ut quasi a fortiori dicamus quantum reliqua elementa purgabuntur, quæ grossiora sunt, cum etiam in tam subtili corpore qualis est ignis inveniat imperiosa illa Domini vox quid dividendum sit, ut de ejus fæculentia segregetur quod in ipsam inferni colluviem emittatur. Jam vero si de omnibus mundi corporibus segreganda sunt, quæ pure pœnalia erunt in damnatorum torturam, et angustiam, quia justum est inquit D. Thomas, quodlibeto VIII, art. xviii, ut qui creato-

rem offenderunt, ab omni creatura puniantur; consequenter etiam rationabile est ut alternatione tormentorum vexentur, quia si omnibus simul, et collectione quadam confusis atterantur, non ita facile singulorum vim, et acrimoniam daretur experiri, cum ex plurium objectorum occupatione, minus cujuslibet secundum se possit sensus percipere vehementiam. Ut ergo cujuscumque tormenti totam, et acerrimam vim sentire possit damnatus, conveniens est ut unumquodque in sua paritate experiatur, et non cum alterius mixtura, licet de omnibus alternatim degustet. Et sic verificari videtur illud Psal. xxxiv: *Quia calix in manu Domini vini meri, plenus mixto*: ubi de divina punitione in peccatores agi, satis indicant sequentia verba: *Verumtamen fæx ejus non est exinanita, bibent omnes peccatores terræ*. Hic ergo calix iræ, ac furoris Dei, et vini meri dicitur esse, et tamen plenus mixto, quia inferni poculum, et omnium tormentorum, fæcisque totius creaturæ plenum erit, et tamen meram cujusque tormenti acerbiter sine alterius mixtura, sed alternatione vicissitudinis succedente infelicia labia degustabunt.

XI. Nec vulgariter hoc confirmat vulgaris ille locus Job xxiv: *Ad nimium calorem transibunt ab aquis nivium*, quod de perditorum cruciatibus communiter sancti exponunt, non quod ibi veras generari nives, aut sciamus, aut credamus, sed quia nivium terræ tota fæculentia, et pœnalitas eo confluet, sicut et omnis ignis acrimonia, et horribilitas, ut alternando istas pœnas, et de uno tormento ad aliud transeundo, et incessanter meram utriusque ebibendo amaritudinem, fiat ipsa successione, et cruciatus vehementior, et pœna productior. Scio nonnullos locum Job ad alios sensus detorque-

re, et ad Hebraicam confugere originem, ubi legitur: *Siccitas, et calor auferunt aquas nivis*, ut sit sensus, quia scelerati sine angustiis, et cum suavitate ad sepulcrum descendunt, sicut suaviter, et facile calor liquefacit nives. Sed tamen retenta vulgatæ nostræ lectione, et communi expositione sanctorum, quod ibi est sermo de diversitate pœnarum inferni, alternationem ipsam pœnarum satis illud verbum transeundi, demonstrat, dum dicit: *Ad nimium calorem transibunt ab aquis nivium*, quod id suo rigore, et proprietate sine pœnarum successione explicari nequaquam potest. Nec ex ista pœnarum variatione aliquod damnatis erit refrigerium, ut optime S. Thomas quodlibeto citato, advertit, quia ignis, et aqua, et huiusmodi, non agent in corpora damnatorum actione naturæ, ita quod relinquunt

suas qualitates in corporibus damnatorum nsecundum esse aturale, sicut ignis relinquit calorem in lignis, quæ facit esse calida; sed agunt in corpora damnatorum actione spiritali, imprimendo scilicet suas qualitates in corporibus damnatorum per modum quo species colorum est in aere. Unde corpora damnatorum sentient afflictionem ignis, sine hoc quod convertantur in naturam ignis, et ideo varietas pœnarum non faciet eis aliquod refrigerium. Refrigerium enim nunc ex alternatione pœnarum proveniens causatur ex transmutatione naturæ, in quantum per frigus aquæ, superfluitas caloris remittitur, et sic ad medium venit quod est delectabile. Ita D. Thomas, cujus verbis, et explicatione quod huic quæstioni dissolvendæ, satis pro nunc sufficiat.

QUÆSTIO SEPTIMA.

Utrum cicuratio tauri in D. Marci solemnis fieri solita superstitione vacet?

I. Felici forte inter ipsa erumpentis verni primordia, inter aspirantis florilegia, et virentia Cereris ac Floræ dona, quæ exhilarata natura in novo renascentis veris postliminio ludens plena spargit manu, cum enodato sinu, variam illam, ac floridam erubescens telluris purpuram effundens, qua nec Salomon in omni gloria sua coopertus est, totius in se osculantis cœli pulchritudinem terrestri quadam elegantia repræsentat. Felici inquam forte ad festivam palæstram animus exultat, dies ipse diei eructat verbum,

atque inter tam præclara divinæ Sapientiæ lumina, nostræque celeberrimæ universitatis sidera major rerum mihi nascitur ordo; major agit Deus, atque opera ad majora remittit, et invitat opportunum tempus, cum beneficium ille totius orbis oculus, et radiatum solis jubar geminatis radiis aurea cœlestis tauri cornua lustrans, post exactas hiemes, post sedatam tempestatum rabiem, et positos ventorum furores, opifices illos, lucis thesauros splendidiori diffundit lumine, terramque uberiori, ac divite vena fœcundat,

et extinctum pene, ac funestatum mundi honorem, et horrescentem totius terræ faciem, non tam fulgoris plenitudine, quam disciplinæ magisterio restaurat: « Quippe (ut Tertullianus inquit libro de resurrectione carnis) etiam terræ de cœlo disciplina est arbores vestire post spolia, flores denuo colorare, herbas rursus imponere, exhibere eadem, quæ absumpta sunt semina, nec prius exhibere quam absumpta. Miratio de fraudatrice servatrix; ut custodiat, perdit; ut integret, vitiat; ut ampliet, prius decoquit, si quidem uberiora, et cultiora restituit, quam exterminavit. » Inter tot ergo blandientis, ac faventis cœli munera, quæ mundum ipsum recurrentis anni conversionis resuscitant nescio quo genio, aut numine in novos quoque partus ingeniorum aspirant fœturæ, luduntque palæstræ nostræ, et insolito nitore vernant academiæ, coronatisque liminibus, ac frondenti cespite viridantes, toto quoque florum certatur honore, ac præunte divinæ sapientiæ face, largior hic campos æther, et lumine vestit purpureo, solemque suum sua sidera novit. Ergo ad gramineos ludos juvat applicare animum, exercereque palæstram. Nec vestro gravissimi patres, conspectu indignum, aut immodestum censebitur, si brevi hac temporis periodo ad spectacula non indecora vos invitem, non quæ circi insaniam, nec quæ arenæ sævitiam, nec quæ theatricum luxum, sed quæ ferocientis bestię, et immanissimi tauri mansuetudinem pene miraculo naturam superante quotannis in solemniori divo evangelistæ Marci festo in media Hispania agi solitam, in hunc litterarem omnium theatrum evidentius repræsentem. Vos ipsi gravissimi patres ludum iudicate, spectacula attendite, religionem discutite; me interim faventibus animis quasi alte-

rum Orphæum auscultate, mulcentem tigres, et agentem carmine quercus. Res igitur omnibus notissima, vix tamen hucusque nervose discussa, ita habet. Ab antiqua hominum memoria in oppido quodam ulterioris Hispaniæ (de las Brozas vocant) confraternitas fundata est divo evangelistæ Marco sacra, cui ut solemnem pompam, et celebriorem cultum sodales exhibeant, illud in more positum est, ut confraternitatis perfecti ex vario armentorum genere, quæ tota illa regione uberrimis circumpascuis errant, truculentiorum taurum, quasi nuncupatis suffragiis eligant, qui splendidum tantæ festivitatis diem cicurationis suæ admiratione cumulet et exornet. Electum bovem, Marci nomine insigniunt, ut patroni, atque advocati sui votis etiam ipso nomine obsecundet. Interim ab armentis, et montibus ferox animal non recedit, nec humanis usibus mansuescit, sed ferina specie indomitus, irarumque asperrimus interdumeta, et silvas efferatur:

« Frondibus hirsutis, et carice pastus acuta
Et tentat sese, atque irasci in cornua discit,
Arboris obnixus trunco, ventosque lacessit
Ictibus, et sparsa ad pugnam proludit arena. »

II. Illi dura, et hirsuta cervix pingui horrescit arvina, pedes modici, et breves, quasi pennigero volatu patientes transmittunt campos, frons cornibus asperata, in terrorem assurgit, narium, orisque halitus quasi lethiferi spiritus venena diffundit. Sicque illi corpori toto scintillæ assistunt, oculis micat acribus ignem. Denique mugitu horribilis, ita fervidus, totus in truculentiam, totus in sævitiam armatus, nihil nisi ferinum, nihil nisi bestiam repræsentat. Tantam belluam, pergentes ad ipsos montes, ac pascua in divi pervilegio confraternitatis præfecti, detecto capite evocant nomine pro-